

85
SV

FACTS

E u r o p e i s k a a r b e t s m i l j ö b y r å n

ISSN 1681-2182

Att bedöma, eliminera och avsevärt minska risker i arbetet. Sammanfattning av arbetsmiljöbyråns rapport

Inledning

Riskbedömning är grunden för att framgångsrikt kunna hantera arbetsmiljöfrågor och nyckeln till att minska olycksfall i arbetet och arbetsrelaterade sjukdomar. Rätt utförda bidrar riskbedömningarna inte bara till att förbättra arbetsmiljön utan kan också höja produktiviteten i stort.

Rapporten stödjer den europeiska kampanjen 2008–2009 "Ett hälsosamt arbetsliv" om riskbedömning genom att informera om framgångsrika åtgärder på arbetsplatsen som ska eliminera eller avsevärt minska riskerna. Rapporten riktar sig till dem som ansvarar för att genomföra riskbedömningar på arbetsplatsen och fatta beslut om förebyggande åtgärder.

I rapporten presenteras 18 fall och sju kortare fallbeskrivningar från olika yrken och ekonomiska sektorer i Europa. De illustrerar hur ett antal företag har bedömt och hanterat sina risker. En del har eliminerat eller förebyggt den identifierade risken medan andra har lyckats minska risken avsevärt. De åtgärder som vidtas för att bedöma och hantera riskerna kan överföras till liknande jobb och ekonomiska sektorer liksom till andra medlemsstater i EU. De behöver naturligtvis anpassas till den rådande situationen i branschen och på arbetsplatsen i fråga.

Viktiga slutsatser i rapporten

Det finns en rad risker som helt och hållet kan undvikas eller elimineras. De risker som återstår bedöms sedan som mycket låga eller nära noll. Rapporten visar hur sådana resultat kan uppnås med hjälp av fallstudier om risker med elektrisk ström, manuell hantering, oskyddad hantering av farliga ämnen på arbetsplatsen eller bullerexponering.

I andra fall när det inte är möjligt att helt eliminera risken har de flesta åtgärder till syfte att "motverka riskerna vid källan", dvs. de förebyggande åtgärderna är riktade mot källan till risken. Det leder ofta till att risken minskar avsevärt. Rapporten visar hur dessa resultat uppnås inom områden som förebyggande av olyckor, organisering av arbetet och exponering för damm, sågspån eller elektromagnetiska fält.

Grundläggande framgångsfaktorer

I rapporten identifieras de framgångsfaktorer som lägger grunden till effektiv riskbedömning:

- Utförlig riskbedömning är den logiska och strukturella förutsättningen för att effektivt eliminera eller minska riskerna.
- Stark motivation hos en viktig och inflytelserik grupp (t.ex. en avdelning, en skyddskommitté eller arbetsgivaren). Stark moti-

Foto: Matti Saari, publicerat med tillstånd från Skanska Finland.

vation hos initiativtagarna att hantera riskerna eller en särskild risk, samtidigt som andra parter i eller utanför organisationen inte har större invändningar.

- Stöd från högsta ledningen. Detta är avgörande för att säkerställa att nödvändiga resurser, t.ex. budget, personal och utrustning, ställs till förfogande i projektet.
- Relevanta aktörer, t.ex. arbetstagarna själva, personalavdelningen, ekonomiavdelningen och verksamheten inom arbetsmiljöområdet medverkar. En viktig grupp som måste vara motiverad och delta i arbetet redan från början är arbetstagarna. De bör engageras inte bara i själva riskanalysen, utan också i identifieringen och genomförandet av möjliga lösningar. Deras praktiska och ingående kunskaper och färdigheter behövs ofta i arbetet med att utveckla fungerande förebyggande åtgärder.
- En bra analys av/goda kunskaper om effektiva potentiella lösningar, bästa praxis och vetenskapliga eller tekniska innovationer.
- En atmosfär som präglas av tillit och samarbetsanda mellan huvudaktörerna i riskbedömningsprocessen.
- Inga större hinder för att vidta förebyggande åtgärder eller skyddsåtgärder. Bland dessa kan följande ingå:
 - Ekonomiska hinder såsom bristande ekonomiska resurser eller negativ kostnadsnyttoanalys.
 - Brist på tillgängliga lösningar, t.ex. alternativa tekniker, maskiner och arbetsprocesser.
 - Negativa effekter för andra (arbetstagare, avdelningar) genom att risken överförs till ett annat område.

Andra framgångsfaktorer

Vid sidan av de grundläggande framgångsfaktorerna som är gemensamma för samtliga fall visar fallanalysen att det finns ytterligare ett antal framgångsfaktorer som uppmuntrar aktörerna till insatser utöver det vanliga för att nå exceptionella resultat. Bland dem kan nämnas följande:

- Stark motivation att vara branschledande, eller så bra som möjligt, eller att förbättra företagets eller arbetsmiljöavdelningens image.
- Den nyckelroll som arbetsplatsen i fråga (eller personerna i farozonen) spelar i arbetsflödet.
- Svårigheter att hitta ersättare till sjuka arbetstagare.
- Intern kapacitet att identifiera (och utveckla) effektiva lösningar.
- Tillgängliga enkla lösningar vid höga risker.
- Lämplig övervakning av de förebyggande åtgärderna och skyddsåtgärderna (har åtgärderna verkligen genomförts, fungerar de och är de lämpliga?).
- Tillgång till stöd utifrån vid komplicerade eller avancerade lösningar.
- Motivation att minska kostnaderna i samband med arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar i högriskyrken eller högriskområden.

Om sådana ytterligare faktorer läggs till de grundläggande framgångsfaktorerna är utsikterna goda att risken kan minskas avsevärt eller rentav elimineras.

De flesta av fallstudierna innehåller en blandning av förebyggande åtgärder (t.ex. att motverka risken vid källan, anpassa arbetet efter individen, anpassa sig till tekniska framsteg och ge lämpliga instruktioner till arbetstagarna). Dessa samverkande åtgärder är också en avgörande framgångsfaktor.

Fördelar med en korrekt riskbedömning

Några av fördelarna med att genomföra korrekt och utförlig riskbedömning och eliminera eller avsevärt minska riskerna på arbetsplatsen framgår klart av fallen i rapporten:

- Säkra och hälsosamma arbetsplatser (bl.a. färre sjukskrivningar, lägre personalomsättning, motiverade medarbetare, färre klagomål, bättre arbetsmiljö, mindre obehag till följd av höga bullernivåer, arbete i obekväma arbetsställningar och höga temperaturer).
- Minskade kostnader för arbetsrelaterade sjukdomar och arbetsplatsolyckor.
- I vissa fall är de totala kostnaderna för lösningen lägre än kostnaderna för den tidigare lösningen eller situationen.
- De genomförda förändringarna (omorganiseringen av arbetsplatsen, nya eller anpassade maskiner, nya arbetsprocesser) är inte bara säkrare och hälsosammare, utan också effektivare och produktivare.

- Den valda lösningen innebär att arbetet kan utföras av ett större urval arbetstagare (t.ex. genom sänkta krav på fysisk styrka).

Systematisk riskbedömning förbättrar därför arbetsmiljön och produktiviteten i stort.

Fallstudie – förebyggande av nålsticksskador – sjukhus i Baden-Württemberg

I samband med detta projekt infördes ny säkerhetsutrustning samtidigt som man anordnade utbildning för att minska förekomsten av nålsticksskador hos sjukhuspersonal. På tolv månader gick antalet nålsticksskador ned till noll.

Fallstudie – minskad manuell hantering av laster – Azimut Yachts

En preliminär bedömning av riskerna vid manuell hantering av laster vid detta skeppsvarv visade att montering av propelleraxlar var en särskilt kritisk process. För att minska riskerna byggdes en vagn som helt förändrade processen och därmed minskade behovet av manuell hantering av laster.

Hur får jag rapporten?

Den fullständiga rapporten finns på engelska på arbetsmiljöbyråns webbplats <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TEWE09001ENC/view> och kan hämtas gratis.

Detta faktablad finns på alla EU-språk på <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Ytterligare upplysningar

"Ett hälsosamt arbetsliv. Bra för alla. En europeisk kampanj om riskbedömning" är temat för den europeiska kampanjen 2008–2009 som Europeiska arbetsmiljöbyrån (EU-OSHA) genomför i mer än 30 länder, däribland EU:s samtliga medlemsstater. Detta faktablad har framställts till stöd för kampanjen.

Fler faktablad i serien och mer information om riskbedömning finns på <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

Denna resurs utvecklas och uppdateras fortlöpande.

<http://hw.osha.europa.eu> är den direkta länken till den europeiska kampanjen.

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Via 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
Tfn +34 944794360, fax +34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

© Europeiska arbetsmiljöbyrån. Kopiering tillåten med angivande av källan. Printed in Belgium, 2009

